

(kop)

Weblogs in het onderwijs

(auteurs)

Sybilla Poortman

Peter Sloep

De auteurs zijn verbonden aan het lectoraat en de kenniskring 'Educatieve Functies van ICT' van Fontys Hogescholen; eerstgenoemde auteur is bovendien werkzaam als informatiespecialist bij de afdeling Mediavoorzieningen van Fontys Hogescholen te Sittard; de tweede auteur is tevens verbonden aan het Onderwijstechnologisch Expertisecentrum van de Open Universiteit.

Weblogs van de auteurs:

<http://www.inter-net-viewer.nl/weblog>

<http://www.pbsloep.nl/>

Inhoud

- _ Inleiding
- _ Kenmerken van weblogs
- _ Soorten weblogs
- _ Weblogs in het onderwijs
- _ Mogelijke toepassingen
- _ Vaardigheden
- _ Voorbeelden
- _ Een blog inrichten
- _ Conclusie

Box 1: Afbeelding van een weblog

Box 2: Afbeelding van Bloglines, een webbased feed reader

Box 3: Trainen van informatievaardigheden

Inleiding

Weblogs bestaan al zo'n tien jaar, maar toch is het niet eenvoudig ze precies te definiëren. Het zijn in elk geval websites, zij het een bijzondere vorm daarvan. Weblogs ogen grofweg als een verzameling in de tijd geordende, bijgewerkte versies van een site, al dan niet met links naar andere sites, commentaar en aanvullende informatie. Veel weblogs bestaat uit niet meer dan korte stukjes tekst waarin gelinkt wordt naar actuele berichten elders op internet. Maar er zijn ook vormen die bestaan uit lange artikelen of essays rondom een (vaak actueel) thema. Ook in deze vormen zijn altijd links opgenomen en is de volgorde chronologisch. Voordat we ingaan op de vraag hoe weblogs in het onderwijs gebruikt kunnen worden, bespreken we enkele algemene kenmerken ervan en laten we iets van hun verscheidenheid zien.

Kenmerken van weblogs

Een belangrijke functie van weblogs is dat ze de lezers ervan de gelegenheid bieden om commentaar te leveren. De commentaren vullen het artikel aan en maken zo dat het nooit 'af' is. De dynamiek van weblogs is dan ook een van de opvallendste kenmerken ervan, zeker in vergelijking met het vrij statische karakter van 'gewone' websites.

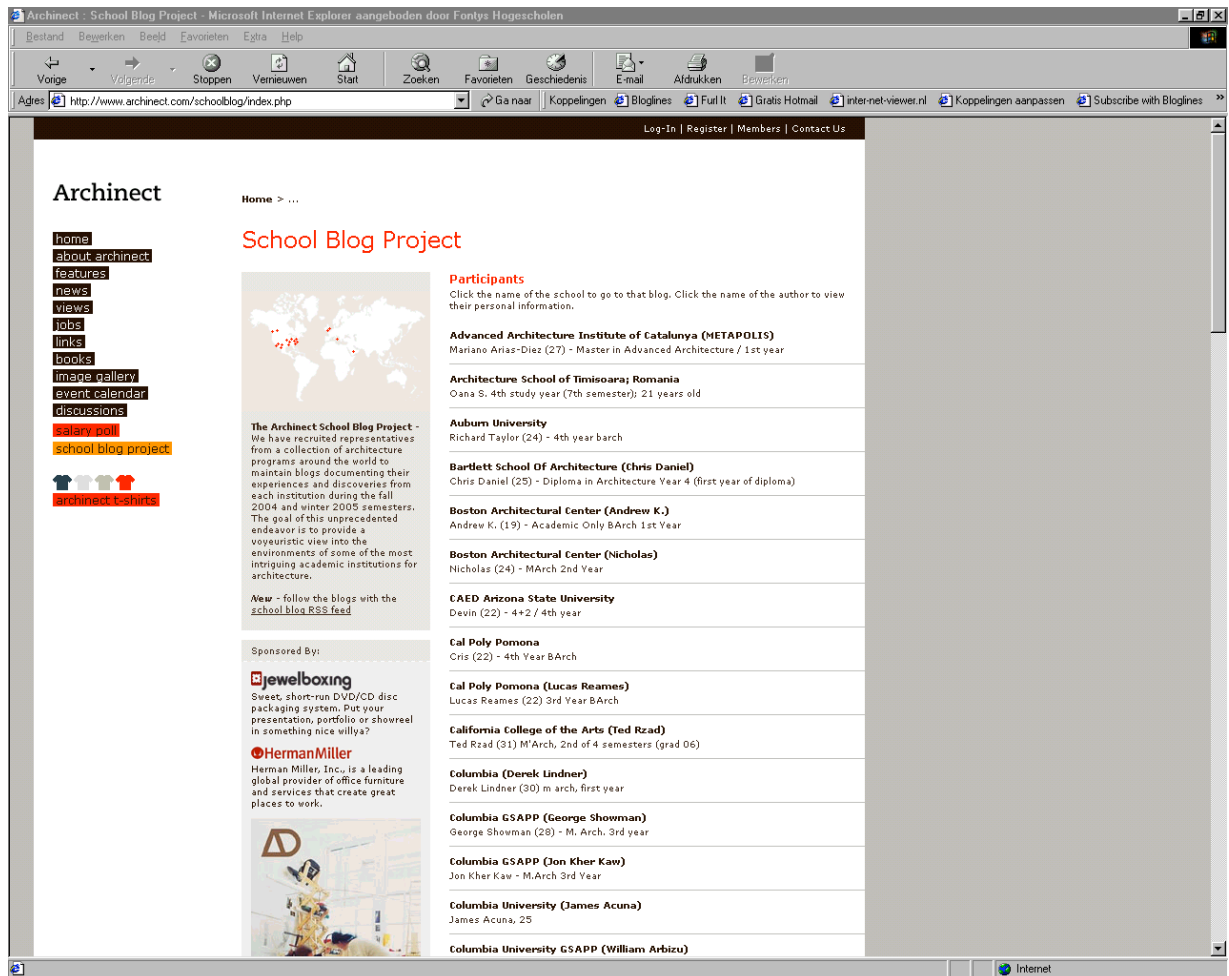
Volgens velen zal internet weer in handen komen van de gebruikers. De opkomst van *social software* heeft hier alles mee te maken. Social software is een relatief nieuw begrip, dat probeert de sociale aspecten van software te benadrukken. Zulke software bestaat natuurlijk al langer, de bekendste voorbeelden zijn: groupware en elektronische prikborden. Social software drijft op de

mogelijkheid online synchroon dan wel a-synchroon te communiceren met anderen en zo kennis uit te wisselen. Deze software heeft het vermogen gebruikers ertoe te brengen iets voor elkaar te willen doen en zich *gezamenlijk* ergens voor in te zetten. Social software, is de gedachte, werkt omdat de behoefte tot communicatie niet ‘van boven’ wordt opgelegd, maar voortkomt uit een zelf gevoelde noodzaak daartoe. Weblogs zijn om die reden een goed voorbeeld van social software, omdat het de gebruiker zelf is die besluit publiekelijk met zijn of haar schrijfsels naar buiten te treden.

Een ontwikkeling die bijdraagt aan de groeiende belangstelling voor weblogs is de democratisering van het nieuws. ‘Burgerjournalistiek’ is een term die in dit kader vaak valt. Als zich een nieuwsfeit voordoet, zijn professionele journalisten, fotografen of filmers niet altijd direct ter plekke; gewone burgers zijn dat vaak wel. Nu (geavanceerde) technologische producten voor veel mensen toegankelijk zijn, kunnen zij ook een bijdrage leveren aan de verspreiding van nieuws. Bij de Tsunami-ramp in Azië waren het dan ook de toeristen die vanaf het balkon van hun hotelkamer voor de eerste videobeelden zorgden. Ondertussen blijkt dat de blogosfeer – zoals de verzameling weblogs op internet wordt genoemd – in sommige gevallen zelfs fungeert als het geweten van de officiële journalistiek. Omdat er onder de bloggers ook allerlei specialisten zitten, zijn die heel goed in staat uitlatingen van journalisten te controleren en onjuistheden aan de kaak te stellen. Dat neemt natuurlijk niet weg dat blogs in veel gevallen louter ontboezemingen bevatten met weinig gezag, laat staan eeuwigheidswaarde.

De naam weblog of blog is een samentrekking van web (van world wide web) en log (van logboek). Eigenlijk is een blog een online logboek in de vorm van een website. Meestal kunnen teksten, afbeeldingen, audio- en videofragmenten zonder html-kennis worden ingevoegd, en kan de standaard lay-out gemakkelijk aan de eigen smaak worden aangepast. Weblogs met voornamelijk videofragmenten worden videoblogs genoemd en de blogger wordt *vlogger*. Webloggers die vooral vanaf een mobiele telefoon met digitale camera uploaden, worden *mobloggers* genoemd.

BOX 1 AFBEELDING VAN EEN WEBLOG

Op het eerste gezicht ziet een weblog er uit als een gewone webpagina die regelmatig wordt ververst. Maar bij nadere bestudering vallen wezenlijke verschillen met gewone webpagina's op. Zo is er meestal een breed gedeelte op de pagina waar de berichten zelf ('posts') staan, aan één of beide kanten geflankeerd door een smalle kolom met menuutjes. Het brede gedeelte met de eigenlijke bijdragen wordt frequent (handmatig) ververst. De menuutjes blijven langere tijd gelijk (links naar andere weblogs; navigatie-onderdelen) of worden automatisch gegenereerd, bijvoorbeeld een lijstje met recente commentaren of een kalender waarop te zien is op welke dagen er bijdragen zijn gepost. Die kalender staat er overigens omdat weblogs typisch gebruikt worden als internetdagboeken, waarop bloggers verslag doen van hun wederwaardigheden. De kalender helpt de bijdrage van een bepaalde datum terug te vinden.

Zoals gezegd zijn weblogs een communityvormend instrument bij uitstek. De meeste weblogs staan nadrukkelijk open voor reacties en discussie en maken zo peer review – het beoordelen van elkaars bijdragen – en zelfreflectie mogelijk. De discussies spelen zich niet alleen af binnen één weblog, maar verspreiden zich vaak over verschillende blogs. Dit kan in de vorm van het overnemen van een (gedeelte van een) post – puur ter kennisname omdat de originele post bijvoorbeeld in een andere taal was gesteld – maar ook en vooral als uitgangspunt om zelf een mening naar voren te brengen. Een belangrijke hulpmiddel hierbij is de *trackback*. Hierdoor kan op de bronblog zichtbaar worden gemaakt in welke andere blog een post is overgenomen. De trackbacks genereren zo verkeer tussen weblogs, wat de communityvorming versterkt. Trackbacks werken doordat elke post een unieke URL heeft (de permalink) zodat er gericht en blijvend naar gelinkt kan worden. Links naar andere weblogs geven mede invulling aan de eigen identiteit van de blogger. Overigens moet meestal een www- of e-mail adres opgeven worden om te kunnen

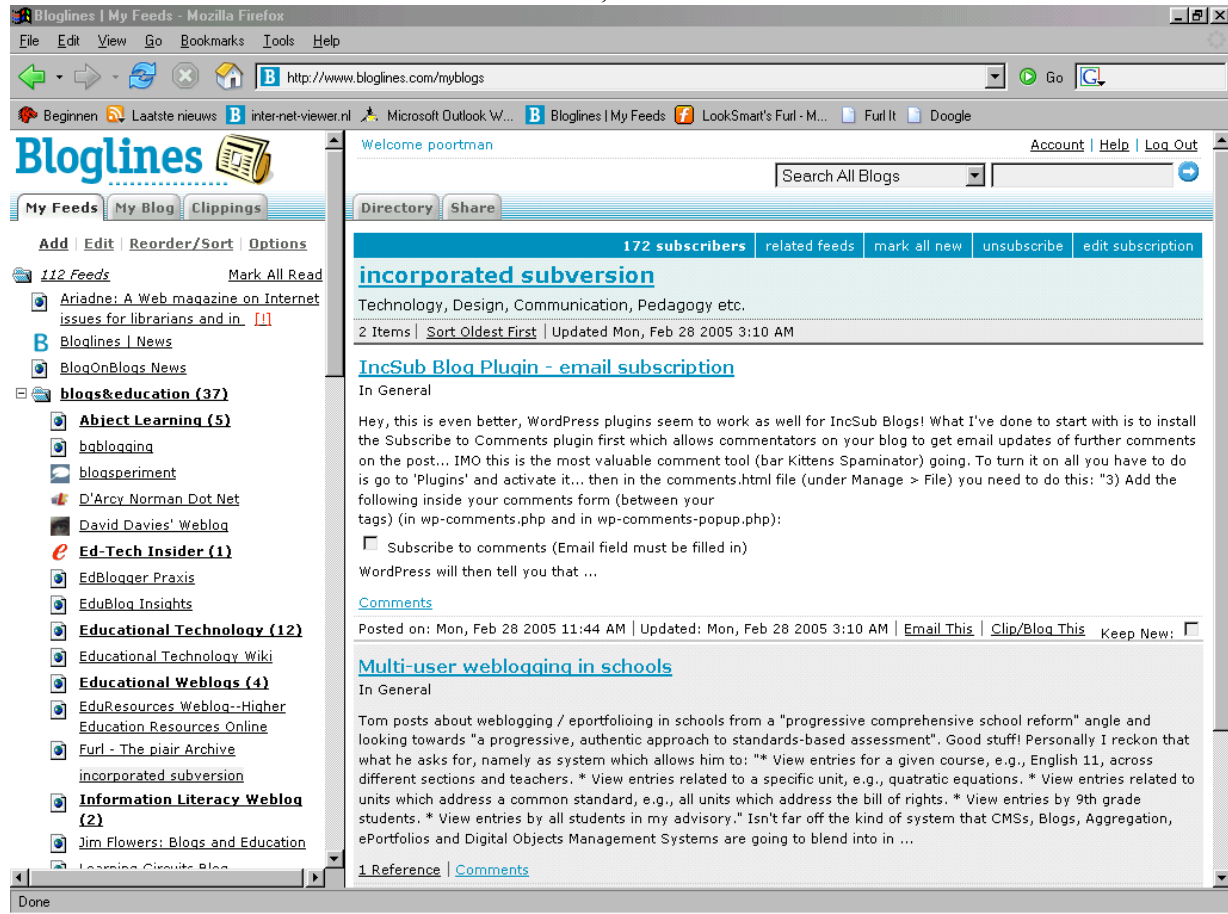
reageren op een weblog. Bloggers zetten hier uiteraard hun eigen weblog-URL zodat ze weer extra verkeer naar hun eigen weblog krijgen.

Iets anders dat op de pagina's opvalt, is het oranje icoontje met 'RSS' en in sommige gevallen 'xml' erop. RSS staat voor 'rich site syndication' (of 'really simple syndication'), waarmee wordt aangegeven dat men zich op deze site kan abonneren waarna men automatisch gewaarschuwd wordt als er iets op de site veranderd is. Omdat weblogs regelmatig ververs worden, kan met behulp van zo'n RSS-feed op een efficiënte manier bijgehouden worden welke sites vernieuwd zijn. Zo kan men ook snel zien of er reacties aan een bestaand bericht zijn toegevoegd. Om RSS-feeds te kunnen lezen, is extra software nodig, de zogeheten news *aggregator* of news *reader*. Een voorbeeld van een goede gratis *webbased* news reader is Bloglines¹ (of voor Mac: NetNewsWire²). Gebruikers hoeven enkel de URL onder het RSS-icoon te kopiëren en deze bij de abonnementen in de news reader te plakken. De reader geeft nu automatisch per abonnement aan hoeveel berichten men nog niet gelezen heeft. Het grote voordeel hiervan is dat gebruikers dus niet meer hun bookmarks hoeven af te lopen om te zien of er wat veranderd is. Bijkomend voordeel is dat de news aggregator door het overzicht dat hij biedt, ook gemakkelijk de abonnementen kan beheren. Er zijn zowel lokaal geïnstalleerde, als *webbased* news readers. Het voordeel van de laatste groep is dat men op diverse computers kan inloggen en gebruikers steeds bij hun eigen persoonlijke news reader kunnen inloggen. Overigens zal naar verwachting de mogelijkheid om je op news feeds te abonneren worden ingebouwd in browsers. Dat is zowel voor de open source browser *Firefox* als voor Apple's *Safari*-browser aangekondigd. Verder is de meeste recente versie van het e-mailprogramma *Outlook* is ook al in staat news feeds bij te houden.

¹ <http://bloglines.com>

² <http://ranchero.com>

BOX 2: AFBEELDING VAN BLOGLINES, EEN WEBBASED FEED READER

Soorten weblogs

Met de groei in populariteit van internet waren er in de jaren '90 van de vorige eeuw al websites die met veel (soms dagelijkse) updates in een soort dagboekvorm verschenen, maar pas in december 1997 bedacht Jorn Barger hiervoor de term 'weblog'. Begin 1999 maakte Jesse James Garner een lijst op van de weblogs die tot dan toe bekend waren ('page of only weblogs')³. Het kleine aantal (23 stuks) maakte het mogelijk voor geïnteresseerden om de hele lijst bij te houden zodat er al gauw een weblog community ontstond. De bloggers uit die begintijd waren overigens alleen degenen die ook in staat waren om een website te bouwen. Daar kwam halverwege 1999 verandering in met Pitas⁴, de eerste tool om zelf gratis en gemakkelijk een weblog te starten. Blogger⁵ volgde een maand later, waarna het hek van de dam was. De langst lopende weblog (sinds 1997) 'Scripting News'⁶ staat overigens op naam van Dave Winer die al in 1996 met bloggen begon⁷.

Rebecca Blood⁸ beschrijft weblogs als gefilterde informatie; de blogger heeft al 'voorgesurfd' en de meest belangwekkende informatie gesorteerd voor de lezer. In een wereld van steeds toenemende informatie(stromen) is dat een belangrijk gegeven; het is immers gemakkelijk als iemand, wiens oordeel je vertrouwt, de belangrijkste informatie al voor je geselecteerd heeft.

³ <http://www.jjg.net/portal/tpowl.html>

⁴ <http://www.pitas.com/>

⁵ <http://www.blogger.com/>

⁶ <http://www.scripting.com/>

⁷ <http://www.userland.com/theHistoryOfWeblogs>

⁸ http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

Zoals mensen vroeger een krant of een vakblad kozen, zo kiezen ze nu een aantal weblogs met ‘voorgesorteerde’ informatie over hun eigen kennis- of interessedomein om bij te blijven. De claim van de eerste educatieve weblog (edublog) staat op naam van Stephen Downes⁹, de ‘godfather’ van de educatieve weblogs. De eerste educatieve weblogs ontstonden rond 1999 en waren afkomstig van onderwijsexperts of -ontwikkelaars die hun kennis op deze wijze met beroepsgenoten wilden delen. Het duurde nog enkele jaren voordat weblogs ook echt als leervorm in het onderwijs werden ingezet. Verderop in dit artikel vindt u daarvan enkele voorbeelden. Er zijn net zoveel redenen om met een weblog te beginnen als er bloggers zijn. Voor publieke personen kan het belangrijk zijn (of hip en trendy) om een weblog te onderhouden. De ‘online personality’ van de bekende persoon haalt hem of haar als het ware dichterbij; het is alsof je over de schouder meekijkt. De reactiemogelijkheden van lezers dragen hier in sterke mate aan bij. Weblogs variëren van een echte variant van het papieren dagboek (lifeloggers) tot professionals die hun domeinspecifieke kennis willen delen. Hier zijn dan weer gevallen bekend van mensen die juist door hun weblog bekendheid in grotere kring vergaren (zie bijvoorbeeld de zogenaamde shocklogs zoals ‘Volkomenkut’¹⁰). Andere bloggers zien gewoon een mogelijkheid om hun ideeën en meningen op een geordende manier online te zetten, in eerste instantie voor zichzelf, met het voordeel van peer review als extra. Er zijn bloggers die zich beperken tot het plaatsen van links naar andere weblogs en websites over bijvoorbeeld nieuws op hun eigen vakgebied; dit meestal zonder eigen commentaar. Zij worden ook wel ‘linkdumpers’ genoemd. Ook hier geldt dat de meeste blogs tussenvormen zijn en dat ook de professionele blogger zich wel eens bezondigt aan gewoon ‘rebloggen’, dus een artikel of link van een ander overnemen.

Bij professionele webloggers – mensen die vanuit hun beroep of expertise een weblog bijhouden – zie je vaak een enorme toewijding voor een bepaald kennisdomein. Hun weblogs floreren in al dan niet georganiseerde *communities* waarbij de afzonderlijke deelnemers elkaars posts nauwlettend in de gaten houden, aanvullen en becommentariëren. De tweedeling in lifeloggers en professionele bloggers is uiteraard nogal kunstmatig. In de praktijk zijn er diverse tussenvormen mogelijk. Een bijzondere plek nemen de LiveJournals¹¹ in, lifelogs met een geregistreerd – en dus beperkt publiek, waarvan de rechten (lezen, reageren) per entry kunnen worden ingesteld. Deze blogs zijn heel populair bij jongeren. De posts bestaan vaak uit niet meer dan enkele regels tekst en/of foto’s die de gemoedstoestand van de blogger weergeven. De ultrakorte content (microcontent) is vooral bedoeld om reacties uit te lokken waarbij zich vaak meerdere ‘*threads*’ van discussierende deelnemers vormen. LiveJournal bevat overigens een soort ‘insite’ RSS waardoor men in één oogopslag de nieuwe entries op een door hem/haar geselecteerde groep LiveJournals kan lezen. Vooral voor het onderwijs lijkt deze vorm van bloggen interessant. (Zie ook: ‘Pulling sense out of today’s informational chaos: LiveJournal as a site of knowledge creation and sharing’.¹² Kate Raynes-Goldie, December 2004).

Weblogs in het onderwijs

Stephen Downes, de eerste ‘edublogger’; een blogger met een specifiek op het onderwijs gerichte weblog, schrijft vooral *over* het onderwijs. Sedert zijn pionierswerk is het aantal blogs dat over het onderwijs gaat gestaag gegroeid. Er is inmiddels ook een site die, naar analogie van de startpagina, een index bijhoudt van RSS-feeds op onderwijsgebied.¹³

Maar het wordt pas echt spannend als je blogs *voor* het onderwijs gaat inzetten, in het primaire proces dus. Belangrijk hierbij is aan te sluiten bij de sterkte van blogs: het van onderaf vormen van een community. In onderwijstermen vertaald betekent dat het vormen van kringen van leerlingen en docenten die als lezers én schrijvers actief zijn.

⁹ <http://www.downes.ca/cgi-bin/website/view.cgi?dbs=Article&key=1023977253>

¹⁰ <http://volkomenkut.com/index.php>

¹¹ <http://www.livejournal.com/>

¹² http://firstmonday.org/issues/issue9_12/raynes/index.html

¹³ www.rssonderwijs.nl

Maar waarom zou je zo ingewikkeld doen als je, bijvoorbeeld in de klas, ook 'gewoon' met elkaar kunt praten? Blogs zijn een vorm van online, a-synchrone communicatie. Dat heeft inderdaad nadelen, bijvoorbeeld dat non-verbale aspecten van communicatie ontbreken en reacties vertraagd beschikbaar komen, en dat 'door elkaar praten' (het niet meer synchroon lopen van reacties en reacties op reacties etc.) lastig te herstellen is. Werkvormen waarin dit soort dingen vereist zijn, zijn dus ongeschikt om in de vorm van een blog te gieten. Maar tegenover deze nadelen staat dat blogs het mogelijk maken communicatieaspecten te benadrukken, die in synchrone, face-to-face-vormen van communicatie nauwelijks tot bloei komen. Als studenten schriftelijk een reactie moeten geven, formuleren ze zorgvuldiger en denken ze meer na dan wanneer ze dat mondeling doen. Wat men opschrijft heeft over het algemeen daarom ook meer het karakter van een miniatuurbetog. Discussiebijdragen zullen daarom minder op snelheid van reageren, en meer op inhoudelijke kanten worden gewaardeerd. Een ander sterk punt van blogs is dat er automatisch een leesbaar (en daardoor opzoekbaar) verslag van de discussie beschikbaar is.

Blogs zijn inzetbaar in het onderwijs als aan één van de volgende drie 'voorwaarden' is voldaan: 1) er wordt aangesloten bij de behoefte aan groepsvorming, of 2) zorgvuldig formuleren en argumenteren is gewenst, of 3) de beschikbaarheid van een verslag van gebeurtenissen belangrijk is.

Mogelijke toepassingen

Een voor de hand liggend voorbeeld van een blog die in het primaire proces wordt gebruikt, is het vergaren van informatie voor een project of werkstuk. Zoekmachines als Google¹⁴ worden hiervoor vaak gebruikt. In het primair en voortgezet onderwijs biedt Kennisnet¹⁵ toegang tot allerlei hapklare informatie, net als Wikipedia.nl¹⁶. Onderwerpgerichte blogs zijn echter een bron van een heel ander kaliber. De informatie is minder hapklaar en wordt meer problematiserend gebracht. Niet over alle onderwerpen is er natuurlijk een blog (boekbesprekingen zul je niet gauw in de vorm van een blog vinden), maar over onderwerpen met een hoge nieuwswaarde zijn ze er vaak wel.

Blogs kunnen ook worden ingezet in elektronische portfolio's. Dit is overigens een heikel punt, omdat de meningen over hoe met een portfolio moet worden omgegaan nogal verschillen, zeker in het hoger onderwijs. De portfoliogedachte komt uit de wereld van de creatieve beroepen. Als je als fotograaf wilt laten zien wat je kunt, neem je een stapel foto's mee. Een industrieel vormgever laat tekeningen zien en misschien enkele voorbeelden van ontwerpen. Denkend langs die lijn en aanhakend bij de behoefte aan meer competentiegericht onderwijs, werd het idee geboren het portfolio in het onderwijs in te voeren als middel om aan de buitenwereld te laten zien wat je zoal kunt. En dan is een digitaal portfolio handig omdat je dat makkelijk kunt bijwerken en opslaan, en ook anderen er gemakkelijk toegang toe kunt geven. Langzaam maar zeker is vervolgens de grens tussen wat een student zelf wil laten zien (het kunstenaarsportfolio) en wat de onderwijsinstelling als voortgangresultaten wil vastleggen (de oude cijferlijsten en tentamenbriefjes) vervaagd. Zonder op de vraag van de wenselijkheid hiervan in te gaan, is duidelijk dat een portfolio in de eerste, creatieve betekenis heel goed in de vorm van een blog kan worden gegoten. Moderne blogvormen als videoblog en blogPod sluiten hierbij aan.

Bij portfolioblogs speelt het groepsvormingsproces een ondergeschikte rol, maar het verslagleggingsaspect een des te grotere. Omdat resultaten na elkaar geboekt worden en er een zekere opbouw in zit, is de dagboekmetafoer heel geschikt. Leerlingen wordt in het kader van een project vaak gevraagd – al dan niet gezamenlijk – een verslag te maken. In plaats van een eindverslag zouden ze ook een voortgangsverslag kunnen maken, waarin ze rapporteren en vastleggen hoe hun denken over een onderwerp evolueert. Werken ze in een groep, dan zou iedere

¹⁴ www.google.com

¹⁵ www.kennisnet.nl

¹⁶ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Hoofdpagina>

leerling binnen de groep een eigen blog kunnen maken, die het vervolgens gebruikt om met elkaar in discussie te gaan (dit is alleen zinvol als de tijdsvertraging die de a-synchroniciteit teweeg brengt waardevol is). Maar ze zouden ook als groep een blog kunnen bijhouden die ze vervolgens publiceren. Meer in het algemeen zijn blogs heel geschikt voor het bijhouden van project-, onderzoek-, stageverslagen en dergelijke. Stages kunnen bijvoorbeeld van buitenaf worden gemonitord door de stagebegeleider. Het Grassroots-project¹⁷ biedt een illustratie van de mogelijkheid een blog in te zetten bij de voortgangsmonitoring. Grassroots-projecten zijn kleinschalige, laagdrempelige ict-projecten in scholen die een kleine financiële bijdrage van het ministerie krijgen als ze over hun project op een website rapporteren. Veel van die websites zijn erg statisch en vertellen een succesverhaal. Het zou voor andere grassroots heel aardig zijn geweest om ook (of zelfs alleen) een verslag van de worsteling die tot het eindproduct geleid heeft te zien. Bovendien kan er dan ook nog onderlinge kruisbestuiving optreden. Een blog is het perfecte middel om van die worsteling verslag te doen.

Blogs kunnen ook door docenten zelf worden gebruikt. Docent Niels bijvoorbeeld, die zich aan het voorbereiden is op een lesserie over weersatellieten, kan zijn voortgang in een blog rapporteren. Anderen, die met iets soortgelijks bezig zijn of zijn geweest en die geabonneerd zijn op Niels blog, kunnen commentaar leveren, aanvullingen geven op de site van Niels of, via trackback, op die van henzelf. Er ontstaat zo een ontwikkelgemeenschap (Stephen Downes beschrijft zelfs hoe je het resultaat van zo'n activiteit als leerobject, voorzien van de juiste metadata, kunt publiceren). Niels zou zich natuurlijk ook kunnen abonneren op enkele blogs die over weersatellieten gaan en zo van actuele zaken op de hoogte blijven. Dit is in essentie de moderne variant van het bijhouden van de wetenschapspagina van de krant.

Ook de school als organisatie kan haar voordeel doen met een blog, door bijvoorbeeld de berichten van roosterwijziging en andere nieuwsberichten op de website van de school van een RSS-feed te voorzien. Leerlingen en ouders kunnen naar de site gaan om te zoeken naar roosterwijzigingen en andere belangrijke mededelingen, en wie een news reader heeft, wordt automatisch op de hoogte gebracht.

Vaardigheden

Weblogs kunnen in het onderwijs worden ingezet bij het aanleren van diverse vaardigheden: informatievaardigheden, sociale vaardigheden en schrijfvaardigheden. We bespreken ze achtereenvolgens.

Weblogs worden snel en gemakkelijk geïndexeerd door zoekmachines. Dit betekent dat het meest actuele nieuws via zoekmachines meestal op weblogs te vinden is. De groeiende hoeveelheid informatie die op internet wordt aangeboden, toont het belang van informatievaardigheden aan. Het wordt dan wel steeds gemakkelijker óm aan informatie te komen, de juiste informatie vinden wat betreft betrouwbaarheid, relevantie en actualiteit, wordt navenant moeilijker.

Bij het aanleren van informatievaardigheden kunnen weblogs goede diensten bewijzen. Diverse kwaliteitscriteria die worden gehanteerd bij het beoordelen van geschikte bronnen (in het bijzonder websites) zijn hier namelijk van toepassing:

- Actualiteit: niet alleen is de inhoud van een weblog vaak actueel, het is door de chronologische opzet ook nog eens heel eenvoudig om de precieze datum van een artikel te vinden.
- Autoriteit: naam en functie van de blogger zijn meestal prominent aanwezig zodat vrij gemakkelijk gecontroleerd kan worden of de blogger in staat is om op betrouwbare wijze over het onderwerp te schrijven.
- Betrouwbaarheid: auteur en functie zijn meestal duidelijk. Verder bestaat over het algemeen de mogelijkheid tot feedback in de vorm van een reactieformulier en/of e-mail contact. Verder kunnen betrouwbare in- en uitgaande links ook bijdragen aan de betrouwbaarheid van de blog.

¹⁷ www.grassroots.nl

- Toegankelijkheid: weblogs zijn een toonbeeld van overzichtelijkheid. Ze zijn omgekeerd chronologisch, doorzoekbaar op categorie en op datum. Vaak kennen ze ook een eigen zoekvenstertje om snel bij het gewenste onderwerp te komen. Aangezien elke post een eigen URL heeft, zijn de diverse artikelen ook gemakkelijk op te slaan en terug te vinden.
- Bronvermelding: door de eigen URL van elke post is het gemakkelijk om ze als bron te vermelden.
- Onafhankelijkheid en onpartijdigheid: vaak is er een *disclaimer* op de blog te vinden, waarmee de blogger aangeeft dat zijn mening niet noodzakelijkerwijs de mening van zijn werkgever weerspiegelt. Dat dit niet altijd werkt, merkte edublogger James Farmer toen hij naar de smaak van zijn werkgever (een universiteit) niet voldoende diens softwarebeslissingen steunde¹⁸. De diverse reacties kunnen ook voor een zeer gevarieerd beeld zorgen omdat ze wellicht verschillende invalshoeken (partijen) representeren.

Bovenstaande vaardigheden kunnen zowel bij het lezen van weblogs (passief) als bij het schrijven van en reageren op weblogs (actief) worden getraind. Een voorbeeld van het spelenderwijs trainen van informatievaardigheden vindt u in box 3.

BOX 3 TRAINEN VAN INFORMATIEVAARDIGHEDEN

Een leerling heeft met behulp van trefwoorden in Google een weblogpost gevonden die volgens de korte omschrijving uitstekend aan de zoekvraag lijkt te voldoen. Als de leerling de URL aanklikt, krijgt hij de weblog in beeld met de betreffende post gelijk bovenaan in zijn scherm (ongeacht de datum). Hij kan aan hand van de datum van de post bepalen of deze actueel genoeg is voor zijn doel. Meestal staat er in een van de menu's aan rechter- of linkerkant meer informatie over de weblog en zijn maker(s). De leerling kan aan de hand van deze informatie bepalen of de weblogger in staat is om betrouwbaar over het onderwerp te schrijven. Verder kunnen inkomende- en uitgaande links ook iets zeggen over de betrouwbaarheid van de blogger.

De post zelf kan de gevraagde informatie zonder meer bevatten, maar meestal is het raadzaam om ook eventuele links binnen de post (naar andere sites) te volgen. Daar is vaak meer informatie over het onderwerp te vinden. Door links binnen posts te blijven volgen, kan de leerling tot de kern van de informatie komen en ondertussen kennis nemen van diverse standpunten. Hij vergelijkt de diverse bronnen van informatie met elkaar en met zijn eigen voorkennis, en creëert zo nieuwe kennis. Afwegen van standpunten kan ook plaatsvinden door het volgen van discussies die naar aanleiding van een weblogpost ontstaan, bijvoorbeeld door de reacties te lezen en de links van de 'reageerders' te volgen. Hun weblogs kunnen ook weer bijdragen aan het beeld van betrouwbaarheid van de onderhavige post c.q. blogger. Als de leerling méér wil weten over het onderwerp, of zelf erop wil reageren, kan dat direct. Op dat moment zal hij ook zijn voorkennis over het onderwerp aanspreken. Hij kan later terug komen op de weblog om het antwoord of de reactie van de blogger zelf te lezen, of vragen of deze hem wil mailen met een antwoord. Ook is het soms mogelijk om middels een mail-alert of RSS-feed op de hoogte te blijven van nieuwe reacties op dezelfde post. Zo ontstaat er een levendige interactie. Als de informatie op de weblog interessant genoeg lijkt om te volgen, kan er een RSS-feed voor de weblog zelf worden gebruikt om van nieuwe posts (eventueel per categorie) op de hoogte te blijven.

De categorie waarin de gevonden weblogpost is geschreven, kan aanknopingspunten geven voor een verdere zoektocht. Door de categorie aan te klikken, worden alle posts binnen die categorie zichtbaar. Voor specifiekere resultaten kan het handig zijn de zoekfunctie van de weblog te gebruiken om alle posts die de zoekterm bevatten netjes onder elkaar te zetten.

Als de leerling uit het geheel van posts, links en reacties een goed beeld heeft gekregen van wat hij wil gebruiken (de originele post, gevolgde links of een combinatie), is de bronvermelding eenvoudig omdat elke post een aparte URL (permalink) heeft. Door de post in FURL¹⁹ (soort persoonlijk online archief van originele webpagina's) op te slaan, gaat de originele bron niet verloren, zelfs als de weblog wordt opgedoekt.

¹⁸ <http://www.inter-net-viewer.nl/weblog/2004/11/02/incorporated-subversion-de-mond-gesnoerd/>

¹⁹ www.furl.net

De inzet van weblogs bij een studietaak kan heel bevrijdend werken, zowel voor docenten als voor leerlingen. Alle leerlingen hebben namelijk dezelfde kansen om zich te uiten waar dat in normaal klassenverband niet altijd vanzelfsprekend is.

Weblogs kunnen dan ook helpen bij het aanleren van een aantal sociale vaardigheden: discussiëren, peer review, zelfreflectie en externe feedback verwerken (passief en actief), omgaan met kritiek, peer pressure (iedereen kan immers zien wat en hoe vaak je schrijft), respect opbrengen voor andere meningen en opvattingen, ervaren van gelijkheid tussen leerlingen met diverse achtergrond (democratiserend), zelfstandig denken en handelen, en werken vanuit intrinsieke motivatie.

Tenslotte vergroot het onderhouden van een weblog ook de lees- en schrijfvaardigheden van leerlingen. Lezen, interpreteren en samenvatten worden gestimuleerd. Leerlingen zullen eerst en vooral veel moeten lezen om een indruk te krijgen van de beschikbare informatie. Ze moeten ook leren interpreteren wát ze lezen om de juiste zaken eruit te filteren. Vervolgens zullen ze moeten leren samenvatten omdat een van de kenmerken van een weblog de compacte structuur van de content is. Sommige weblogs kennen zelfs *microcontent*, waarbij het behandelde in enkele zinnen tot zijn essentie is teruggebracht. Daarnaast leren ze doelgroepgericht en helder formuleren. De posts dienen zo geschreven te worden dat de doelgroep wordt aangespoord om te lezen en vervolgens genoeg geboeid wordt om tot het einde te lezen. Het kiezen van de juiste titel, het weergeven van de essentie in de eerste regels en het samenvattend (en eventueel concluderend) afsluiten, zijn van groot belang. Dat geldt ook voor foutloos schrijven. Het feit dat hetgeen geschreven wordt ook gelezen wordt, zorgt vanzelf dat er druk komt te liggen op foutloos schrijven. Tenslotte leren de leerlingen linken en correct citeren: bij gebruik van bronnen van anderen zal dit correct moeten gebeuren.

Voorbeelden

Als blogs worden ingezet in het onderwijs, is het belangrijk een goede balans te vinden tussen verplichte en vrijwillige studieonderdelen. Zo kan het bij een groeps- of klasseblog essentieel zijn dat alle leerlingen berichten posten en reageren op elkaars berichten. Aan de andere kant is het ook zaak te vermijden dat leerlingen gaan vragen hoe vaak ze minimaal moeten posten en reageren om een voldoende voor het studieonderdeel te halen. Blogs blijken heel motiverend te kunnen werken en het zou zonde zijn die intrinsieke motivatie teniet te doen door al te veel geboden en verboden. Blogs maken dat ook de timide leerling die zich slecht verbaal kan uiten, en de tragere leerling die zelden aan de beurt komt, hun ‘zegje’ kunnen doen. Net als forums kunnen blogs helpen zichtbaar te maken wat deze leerlingen in hun mars hebben.

De openheid van weblogs laat, desgewenst, ook ouderparticipatie of zelfs reacties van buiten de school toe, al moet daar uiteraard met de nodige voorzichtigheid mee worden omgesprongen. Er zijn manieren om (educatieve) weblogs af te schermen zodat inloggen nodig is om te reageren. Ook dit is een afweging, omdat het zinvol kan zijn om als leermoment juist ook die ongewenste externe reacties toe te laten en te bespreken. De ervaring leert dat leerlingen die in het kader van een studietaak een weblog bijhouden, het juist als zeer motiverend ervaren om reacties ‘van buitenaf’²⁰ te krijgen.

Bloggen is een nog jong fenomeen. Er zijn nog weinig kant-en-klare, specifiek op het onderwijs toegesneden voorbeelden. De onderstaande lijst bevat dus niet meer dan een aantal suggesties die gebaseerd zijn op wat wij tegen zijn gekomen. Liever dan een gedetailleerde beschrijving te geven van elk voorbeeld, hebben we de internetsites genoemd zodat u zelf de blogs in actie kunt zien.

- **Leerlingblogs** ter ondersteuning van studietaak (vooral voortgezet onderwijs).

²⁰ http://mt.middlebury.edu/midblogs/ganley/bgblogging/2004_11.html#005311

<http://mt.middlebury.edu/middblogs/ganley/artswriting/> (klas),

<http://mrmayo.typepad.com/magazine/> (groep),

<http://www.ipodder.org/directory/4/podcasts/categories/educational/higherEducation> (op deze blog is een nieuwe toepassing te zien: *podcast* waarbij men via een RSS-lezer een audiofragment kan downloaden. De term 'podcast' is een samentrekking van 'pod' (naar iPod, de draagbare MP3 speler van Apple) en 'cast' (naar broadcasting, uitzenden). De mogelijkheden voor het onderwijs zijn duidelijk: plaats- en tijdsafhankelijk leren wordt ondersteund als (fragmenten van) colleges online worden gezet zoals dat nu gebeurt met readers en presentaties)

<http://blogs.warwick.ac.uk/danielharris> (leerling).

- **Docentblogs** ter ondersteuning van studietoek (voortgezet en hoger onderwijs)
<http://www.schoolnotes.com/05641/programming.html>
- **Klasseblogs** met administratieve functie (roosterwijzigingen, nieuwtjes)
<http://graphite.mcli.dist.maricopa.edu/ocotillo/>
- **Blogs voor 'digital story telling'**, digitale, multimediale variant van het elkaar verhalen vertellen
http://mt.middlebury.edu/middblogs/ganley/bgblogging/2004_07.html#002473
[http://wl.middlebury.edu/irishF03/stories/storyReader\\$28](http://wl.middlebury.edu/irishF03/stories/storyReader$28)
- **Blogs als e-portfolio's**
<http://www.mcli.dist.maricopa.edu/ocotillo/eport/blog.php>;
<http://www.oxfordblogs.net/>

<http://electronicportfolios.org/blog/index.html>
- **Blogs ter kennisdeling**
<http://www.gorissen.info/Pierre/> (tussen professionals binnen het onderwijs)
<http://www.architect.com/schoolblog/index.php> (tussen studenten door verschillende blogs onderling te koppelen)
<http://www.ou.nl/open/mjv/index.html> (projectblog)
<http://www.phil.uu.nl/~ace/blog/promotie/> (promotieblog)
- **Mediatheekblogs**
<http://www.midlothianlibrary.org/>
<http://www.library.gsu.edu/news/>

Een blog inrichten

In de democratisering van informatievoorziening past dat weblogs voor iedereen beschikbaar zijn. De techniek is hierbij van ondergeschikt belang; de inhoud staat centraal. Tot dusver hebben we het vooral gehad over het lezen van blogs en de software (news reader, browser) die daarvoor nodig is. Maar wat moeten docenten doen die zelf zouden willen bloggen, of een blogvoorziening voor hun leerlingen of school zouden willen inrichten?

Zij hebben in elk geval een server nodig waarop ze de blog huisvesten, waarheen ze de berichten sturen en via welke de lezers zich op de RSS-feed van de blog kunnen abonneren. Ook hebben ze een auteursomgeving nodig; een applicatie waarmee ze de berichten (posts) voor hun blog kunnen maken. De simpelste oplossing is om jezelf in te schrijven bij een publieke blogserver, een server

die als gastheer voor het persoonlijke blog dient. Een voorbeeld daarvan is de tool [weblog.nl](http://www.web-log.nl/)²¹. Zo'n gratis, online blogapplicatie is prima voor de niet veeleisende gebruiker. Maar voor scholen die een nieuwsbron willen opzetten, of docenten in de gelegenheid willen stellen blogs voor leerlingen in te richten, is een dergelijke dienst minder geschikt. De reclame die onvermijdelijk bij een gratis dienst hoort, zou wel eens minder goed bij het imago van de school kunnen passen. Bovendien zullen school en docent waarschijnlijk ook meer controle willen kunnen uitoefenen over het uiterlijk en de functionaliteiten van de blog. Dan rest er maar één weg: het zelf installeren van een blogserver en het kiezen van een geschikte auteursomgeving daarbij.

Het is ondoenlijk in het bestek van dit artikel hierop in te gaan. De discussie zou snel heel technisch worden. Bovendien gaan de ontwikkelingen zó snel dat het meeste van wat we hierover zouden opschrijven binnen een maand alweer verouderd is. We volstaan met enkele algemene opmerkingen en verwijzen naar internet voor meer informatie. Zo biedt de site van uitgever O'Reilly²² een goed startpunt voor de technisch geïnteresseerden.

Blogservers komen uit de open source-wereld waarin veel met Unix-varianten en weinig met het Windows-platform gewerkt wordt. Dat maakt dat een Unix-installatie (bijvoorbeeld op Linux of op Mac OS X) verreweg het gemakkelijkst is. Ook zullen nieuwe ontwikkelingen eerder voor Unix beschikbaar zijn. De meeste blogservers zijn open source, al zijn er ook enkele waarvoor betaald moet worden. Dat betekent dat een installatie niet voor iedereen is weggelegd, ook al omdat meestal een koppeling met een contentmanagementsysteem gemaakt moet worden. Verder gaan, zoals gezegd, de ontwikkelingen snel en komen er steeds nieuwe functionaliteiten beschikbaar, zodat regelmatig updaten van de blogsoftware aan te raden is.

Conclusie

Bloggen is een jong verschijnsel, bloggen in het onderwijs dus ook. Ongetwijfeld zal veel van wat in dit artikel staat, binnenkort achterhaald zijn of anders uitpakken dan wij nu denken. Laat dat geen reden zijn om het gebruik van blogs in het onderwijs niet nader te verkennen. Blogs zijn een vorm van sociale software. Met de toenemende impact die het internet op onze samenleving heeft, en dus ook op het onderwijs, zal sociale software een steeds belangrijker rol gaan spelen. Experimenteren met blogs is een manier om op die rol zicht te krijgen.

²¹ <http://www.web-log.nl/>

²² <http://www.oreilly.com/>